

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. Vácrikörut 23

hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt —
Félévre . . . . . 4 » —
Negyedévre . . . . . 2 » —
Egyes szám áa 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Vámbéry Ármin a törökországi zsidó kolonizációról. — A »hadisarcz«. A lelketlenség uralma. — Új könyvek: Komor napok M a k a i Emiltől, Ismerőseim Dr. I tól. — A bölcsesség hol lehet? — Zsidó-magyar írók és tudósok. XXXV. (Dr. Kohut Adolf). Szerkeszti: Dr. F e l e k i Sándor. Arnsteiner ur háztüznézőben. K o m p e r t Lipót beszélye. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1891. november 8) **5652 Marchesvan** hó (29 napos) 7-ike. Hétfő 8-ika. Kedd 9-ike. Szerda 10-ike. Csütörtök 11-ike. Péntek 12-ike. Szombat 13-ika. Hetiszidra: **Lech-Léchó.** — Haftorah: Jezsaiás 40. fejezete.

Vámbéry Ármin

a törökországi zsidó kolonizációról.

Vámbéry Ármin magyar hazájának szenteli tudományos működését, de *politikai faktor* Törökországban. Ismerik befolyását az angol politikai konstellatiókra és nem titkolják, hogy példának okáért nagy része volt az oroszbarát Gladstone-nak és kormányának megbuktatásában; tudvalevő az is, hogy Nagybritánia leendő királya és India császára legkedvesebb tanácsadójának mondja a hirneves keleti utazót, a kinek utja Anglián keresztül nem egyszer hasonlított már diadaluthoz, — Törökországban mindazonáltal — és ez a dolog természetében fekszik — hasonlíthatatlanul nagyobb a tekintélye. A szultán, ki bölcs és körültekintő — és erről nem egyszer győzte meg az európai diplomáciát — a geniális magyar professort elhalmozza kegyeivel (a magyar nemzet ennek a kegynek köszöni azokat a megfizethetlen könyvkincseket is, miket a nagyur Vámbéry kérésére csak nemrég ajándékozott a magyar tud. akadémiának) és ami több minden kegynél, kitüntetésnél: hallgat a szavára és tanácsát akárhányszor kikéri.

E férfihoz fordultunk nézetét kikérendő, midőn a török kormány rendeletének hivatalos

szövege (lásd hirrovatunkat) minden kétséget kizáró módon bizonyossá tette előttünk, (amit oly nehezen akartunk elhinni) hogy az ozman birodalom csakugyan elzárta kapuit a szerencsétlen muszka üldözöttek előtt; az az ozmán birodalom, mely 400 évvel ezelőtt a zsidóságot örök halálra kötelező emberszeretettel fogadta kötelékeibe a spanyol inkuiziczió áldozatait.

Mi okozta a könyörtelen intézkedést, mely annyi szerencsétlennek vágja ketté reményét, kilátását? Mert hogy az egészségügyi szempontokat komolyan okul elfogadni nem lehet, bizonyításra nem szorul, sőt a rendeletet kibocsájtó kormány nem is akarta, hogy okul elfogadják, mert ha erre sulyt fektetett volna, talált volna ki olyan okot, mely a valószínűségnek legalább látszatával bír.

»Magam is azt hiszem«, szól töprenkedésünkre Vámbéry Ármin, »hogy nem higienikus aggályok voltak a rendelet szülőkei; de hogy a zsidók iránti elfogultság és szükkeblőség sem szülték, azt legalább is szint ily biztosra veheti. Az uralkodó, ki ma Törökország sorsát intézi, nemes gondolkodásu s különösen ami a zsidókat illeti, ítélete éppenséggel elfogulatlan. Saját szájából hallottam egy ízben, hogy zsidók, és más vallásuak közt különbséget nem ismer és a császárnak nem egy tettéből joggal

következtetik zsidó alattvalói, hogy a nagylelkű uralkodó békéjüket, boldogulásukat, haladásukat szíven hordja.»

»Hogy a kormány mégis ilyen rendelet kibocsájtására határozta el magát, arra szerintem kizárólagosan *Palesztinának idegen üldözött zsidókkal való roppant elárasztása* szolgáltatott okot; mert nézetem szerint a tilalom tulajdonképpen csakis Palesztinának kel védelmére, amennyiben a szerencsétlen emberek a török birodalom többi részét, alig keresik fel.»

»Ami pedig Palesztinát illeti, tagadhatatlan, hogy abból, ha azt idegen zsidók oly rendkívül nagy számmal és oly hirtelen ellepik, *egyenesen veszedelem származhatik* a birodalomra nézve. — Nem gazdasági szempontokból — ez egy külön fejezet, mire még rá fogok térni, — *de politikai szempontból.*»

»Nem jut eszembe, hogy oszszam azt a több mint ostoba félelmet — ami pedig sokaknál kísért — hogy t. i. a Palesztinában letelepedett zsidók az országot, mely évezredek előtt őseik földjét képezte és amelyen — ha a tömeges bevándorlás meg nem akadályoztatnék — csakhamar a lakosság nagy többségét képeznék, még a magukénak reklamálhatnák, esetleg a szultán uralma ellen fel is lázadhatnának, hogy független állammá alakítsák át a hajdani »Erecz Jiszróél«-t. Ilyen feltevéseknek csak a legvastagabb tudatlanság, vagy szándékos roszakarat lehet a kuforrása. A szultán és kormányától az egyik épp oly távol áll, mint a másik.»

»Aki a zsidóságot ismeri, tudja, hogy benne nemcsak, hogy az államalkotás *képessége* nincsen meg, de nincs meg benne az erre való *hajlam* sem. Szétszóratása óta kihalt belőle minden ilyen vágy s törekvés, de legalaposabban a zsidóságnak éppen abból a részéből vészett ki, mely századunk gyalázatára új otthont indul keresni és amely elől a többször említett rendelet elzárta hajdani virulásának romjait. A zsidó különben is — ezt leggonoszabb gyűlölöje sem tagadja — nem szokta elfelejteni a jótéteményt és a hazát kereső szerencsétlenek bizonyára örök hálával és ragaszkodással telnének el a birodalom iránt, mely őket sanyaru

sorsuk; elhagyatottságuk közepette megszánna hazát adna nekik és létezésüket lehetségessé tenné.»

»A tilalom oka megtalálható abban a körülményben, hogy a török kormány óvatosan kikerül mindent, mi *európai államok intervencziójára* adhatna okot; már pedig a zsidóknak Palesztinába való tömeges bevándorlása — azt hiszik legalább török mérvadó körökben — ilyen intervenczióra okot *igenis szolgáltatna.*

»Palesztina veszedelmes egy föld, — már t. i. arra nézve, ki ur benne. Akárhányszor indult ki már innen a szikra, mely államokat, világrészeket gyújtott fel. Nem is kell messzebbre mennem, mint a krimi háborúig, mely, mint mindenki tudja, Jeruzsálemből indult ki; és csak a múlt hetekben diplomatiái tárgyalásokra szolgáltatott okot egynehány jeruzsálemi görög és latin szerzetes összetüzése. A felekezetek fanatizmusa Palesztinában tör ki legkönnyebben és a legönösebb célokra is könnyen ráfoghatják, hogy vallásos buzgóság szülte, pedig ennek föllobbanására mily könnyű ürügyet találni! Joggal veszedelmesnek találják hát, hogy az annyira aláaknázott talajon még szaporítsák a gyújtó anyagot.»

»Legyen meggyőződve, hogy amilyen nagyot hall most Europa, midőn Oroszországban pharahói lelketlenséggel üldözik, gyötrik a zsidó alattvalókat, épp oly hamar fog találkozni egy szemes európai állam, mely, mert saját érdekei is így fogják kívánni, azonnal észre fogja venni a török »zsarnokoskodás«-t, ha például Palesztinában is színre hoznának egy kis zsidó hecset, szerény kis Tisza-Eszlárt, vagy más hasonló mulatságot; mert végtére a butaságra, gonoszságra nemcsak Európában van ám meg a privilegium. Mennél nagyobb a palesztinai zsidók száma, annál közelebb fekszik az összeütközés lehetősége, sőt tartani lehet tőle, hogy már is többen vannak, mint amennyi az ország békéjére nézve üdvös és amennyit — ami éppen nem kicsinylendő dolog — Palestina földje elbirni képes.»

»Mert akármit mondanak a palesztinai zsidó kolonizáció barátai, Juda kopár sziklái termékenyekké nem válnak és a beduin csapa-

tok sem fognak csak úgy egy csapással lemondani arról az életmodról, melyet évezredek óta folytatnak. A hátralévő kevés termékeny földtől elég lesz, ha csak félig-meddig fogja táplálni a menekültek azon ezreit, kik a tilalom előtt jöttek az országba és akiknek ötöd-része sem fogta soha a ekeszarvát, melynek csak most akarják magukat szentelni.»

»Én egy kolonizációról, mely hideg ég alj alatt élő embereket ellenkező ég alj alá akar plántálni, — mert a muszka zsidók is csak husból és vérből valók — egyáltalán nem sokat tartok (szerintem a kiüldözötteket fel kellett volna osztani a különféle államok közt), de ha mégis ezen az úton akarnak segíteni az üldözöttek baján és egy részöknek a török birodalomban akarnak új otthonot teremteni, ne Palesztinában keressék azt, mely számtalan okból erre nem való, hanem keressék a zsidóságra nézve szintén történelmi földet képező Mezopotámiában, a bibliai »Aram Naharajim«-ban (Ábrahám szülőföldje), melynek áldott talaja hajdan Kis-Ázsia éléskamrája volt, és amely szorgalmas szántóvetők kezei alatt azzá válnék ismét.»

»Akik kezökbe vették a szerencsétlenek ügyét, tegyenek kísérletet és folyamodjanak a szultánhoz azzal a kéréssel, hogy engedje meg a hazátlanná vált orosz zsidókkal Mezopotámiát begyarmatosítani; én hiszem, hogy a nagyur ezt a kérést visszautasítani nem fogja. Mezopotámiában nem áll fenn egyike sem azoknak az akadályoknak, mik a palesztinai gyarmatosítást megakasztották, de fennáll nem egy indítók, mely politikai szempontól is egyenesen kívánatosá teszi egy olyan elemnek, minő a zsidó, oda való telepítését.»

»Nem említek mást, csak egyedül azt, hogy egy nagyobb arányú zsidó kolonizáció kiegyenlitené az örmények tulsúlyát, mely a török kormánynak már annyi kellemellenséget okozott.

»Mezopotámia három negyed-része lakatlan. A föld nem vesztette el, mint ez Palesztinában történt, hajdani termékenységet, csak el van hanyagolva és ha munkálva lesz, gazdagon fizeti a szántóvető fáradságát.»

»Mezopotámia az Euphrates és Tigris fo-

lyamok közt elterülő, közel 5000 négyszög-mért-földnyi terület s csak kevés helyen sziklás, annyira, hogy a földmivelő által nem használható. Városai: Bagad, Diarbekir, Edessa, Nibisis, Mossul, Rakka, Charpod. Gyér lakosságát arabok, kurdok, örmények, turkománok, szyrek (keresztény nesztoriánok), és jezidek képezik. E földön állott Ninive, Babel, Ur-Kaszdin és sok más, az ókor történetének mindmennyi központját képező város. A telepítvényesekre nagy veszedelmet rejthetnek ugyan magukban a rabló életet folytató vad kurd törzsek támadásai, amin azonban segíthet a kormány erélye, feltéve, hogy a telepítést igazán akarja.»

Sz. M.

A „hadisarcz.“

Csáky Albin gróf, vallás és közoktatásügyi miniszter és Wahrmann Mór közt épp oly tanulságos, mint meglepő kis vita folyt le a f. hó 4-én megtartott képviselőházi pénzügyi bizottsági ülésen, melyről a lapok (az ülések nem nyilvánosak) csak nagyon hézagos tudósítást hoztak, illetve a vitát csak jelezték.

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium költségvetésének azon pontjánál, melyben a felekezeteknek nyújtandó segélyről van szó, Wahrmann Mór a pénzügyi bizottság elnöke, nevetségesen csekélynek találta a zsidó felekezetnek adott 5000 frtos subventiót, azon subventiók mellett, melyeket a többi felekezetek élveznek. Szólv egyáltalában nem barátja ezeknek a dotációknak, de ha már feladatául tűzte ki a miniszterium a felekezetek támogatását, tessék azt igazságosan felosztani.

Csáky Albin gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter azzal a felvilágosítással szolgál, hogy kezelése alatt egy millió frtot kitevő alap áll és ennek a kamatai kizárólagosan zsidó oktatásügyi célokra fordíttatnak.

Wahrmann Mór csodálkozással veszi a miniszter felvilágosítását. Az az egy millió forint a zsidók pénze. Beleegyeztek ugyan, hogy a kormány kezelje és hogy zsidó oktatási ügyekre fordítsa, ebből azonban sehogysem következik az, hogy állami subventiójukat a többi felekezetéhez

semmi arányban sem álló csekély összegben szabják meg.

Csáky Albin gróf vallás- és közoktatásügyi minister úgy tudja, hogy az alap hadisarcz volt.

Wahrmann Mór: Bocsánatot kérek: büntetés volt, melyet legnagyobb erényükért szabtak ki a zsidókra. Magyar hazafiságukat még külön megbüntető, Haynau egy nagy összeg lefizetésére szorította őket, ebből lett ez az alap. Ő excellenciája mint alkotmányos magyar miniszter, tudja csak úgy mint én, hogy a zsidók hazafias magatartásukért nem érdemeltek büntetést, már pedig büntetve lesznek most is, ha az alap, melyet ők raktak össze és mely állandóan az ő dicsőségükre emlékeztet, oka lesz annak, hogy kisebb összegű segílyt nyerjenek mint a milyen őket aránylag megilletné. A kik a szabadságharcz idejében hazafias maguktartásáért megsarczoltattak, azokat később, a mennyiben ez kimutatható volt, kárpótolták. A zsidóknak nem adták vissza pénzüket és azt vissza nem is követelték, de az államnak nem szabad hinnie, hogy mikor ezt, a zsidók tulajdonát képező pénzt zsidó kulturális célokra fordítja, hogy akkor már teljesítette velük szemben kötelességét és kisebbre teheti az összeget, mikor az állami subventióról van szó.

A subventiót ezuttal nem emelték fel ugyan, Wahrmannak azonban elismeréssel tartozik a zsidóság, hogy ő excellenciáját „felvilágosította.“

A lelketlenség uralma.

Europában az a közhit, hogy a csárnak az Oroszországban napirenden lévő rémtettekben nemcsak hogy része nincs; de még tudomása sincs felőlük. A civilizált világ ezt a véleményt Gladstone-nak orosz baráti érzelmeiből meritette, aki egyetlen alkalmat sem mulaszt el, mely az »atyuska« egyéniségének szépítgetésére kínálkozik. Azok azonban, kik a helyzetet elfogulatlanul itélik meg és a tényeket valódi értékük szerint mérlegelik, tiltakoznak azon felfogás ellen, mely a rettenetes üldözésnek közepette a csárnak ártatlan szerepet biztosít. És ilyenek nemcsak a higgadt szemlélők soraiban akadnak, hanem az atyuska saját alattvalói között is.

Londonban »Free Russia« czimen egy ujság jelenik meg, mely ezt az irányt képviseli. Ennek f. hó 1-jei száma Stepniak S, ismert orosz származásu radikális író tollából szintén közöl ilyen cikket, mely szembeszáll az orosz czár ártatlanságát hirtető

véleménnyel. A rendkívüli érdekes czikk vonatkozó részét alább közöljük Veigelsberg H. ur szives fordításában:

»Mily része van e korlátolhatatlanul uralkodó magánjellemének birodalma sorsában? E kérdést gyakran vetették fel Oroszországgal szemben és általában elismerték vagy belátták, hogy e rész nagyon jelentős és hogy vége-hossza sem volna a czár jötteteinek, »ha csak tudomással bírna« stb.

Nem osztozom e reményekben és azt erősítem, hogy a csárnak sok olyan dolgról nagyon is jó tudomása van, a melyről a jóakaró külföldiek feltévése szerint mitsem tud. És egyben azt sem állítanám, hogy a czár annyira meg van a bürokrácia által bénítva, hogy megszűnnék szabadon cselekedhetni. Nekem úgy tetszik, hogy a mi uralkodónk hatalmának pontos becseréteke e formulában fekszik: teljhatalmu a rosszra, tehetetlen a jóra.

Az autokrata tényleg ugys csak egy jót tehet: lemondhat korlátlan hatalmáról. Erre a czár csak akkor lesz képes, ha olyan argumentumok győzik meg, amelyek — merem mondani — inkább a furkósbotok osztályába tartoznak, mint az államtudományokéba. Remélem, ez argumentumokat a maguk idején majd kieszakolhatjuk. De ennek mi köze a kérdésünkhöz. A czár, mint czár, tehát mint korlátlan ön hatalmú uralkodó, csak a rosszra hatalmas és a jóra tehetetlen.

Mechanikai szempontból ez ellentmondásnak tetszik. Amely erő egy irányban egy bizonyos fokot el tud érni, ellenkező irányban époly jól hathat. De a társadalmi szervezetben érvényes törvények nem oly egyszerűek, mint a mechanikában uralkodóak. E következetlenség abban oldódik meg, hogy a czár mint autokrata nem cselekedhetik, csak a bürokrácia közegén keresztül. A bürokrácia pedig a nép rovására él és tenyészik. Viszont minden, ami tágabb értelemben »jó«-nak nevezhető a népnek, csak a bürokracziarovására válik javára. És így ezen bürokraciával passiv, de kitartó ellentállás áll szemben, amelynek az államfő teljesen képtelen fölibe kerekedni. De ez a bürokrácia kész eszköze minden rossznak, mert a rossz érintetlen hagyja az ő érdekeit és — ha elegendően hatékony — mindig hatalmának és a népre való befolyásának növekedését jelenti. Így aztán már helyesnek tetszik a formulánk.

A közhit a czárt a legjobb szándékokkal ruházta fel és nagyszámu jó tulajdonságokkal — amelyeket sokkal nagyobb számban hangoztat, hogysen valóak lehetnének. De nem akarok egyet sem megczáfolni, mivel Oroszország leirhatatlan nyomorának mindegy, ha akár egy sem volna közülük létező. Rossz kormányával, reménytelen bonyodalmaival bizonyítható, hogy vajmi kevés hasznát veszi e fényes tulajdonságok bármelyikének is.

De e fénypontjain túl a jelenlegi uralkodónak vannak másrészt árnyoldalai is, amelyek nyomasztólag

hatnak az ország életére. Durva, erőszakos, szívre zsarnok férfiú, akinek tiz esztendő uralma alatt Oroszország olyan lelketlenségek színhelye lett, amelyek történelmünk legsötétebb korszakaiba vetettek bennünket. Tud valévó, a zsidóüldözésekben mily nagy része van a czár személyes ellenszénvének. De a zsidók nem az egyetlen nép, amely urunknak barátságos tulajdonságai alatt nyög. Lelketlenség a napirend; leterjeszkedik a legmagasabb körökből az alantos bürokraciáig, a bürokraciától a hatalommal ideiglenesen felruházott magánszemélyekre. Nem mulik el hét, hogy a hírlapok ne szólanának olyan új tényekről, amelyek hihelelenek volnának, ha nem volnának hivatalosan megerősítve. Egy helyütt kitűnt, hogy a vasuti vonalak alkalmazottjainál az volt szokásban, hogy ha valamely szegény ördögöt azon kaptak, hogy jegy nélkül akarta átlalcsempészni magát az úton: *kidobták a vágató vonal ablakán*; — egyeseket megöltek, másokat megnyomorítottak, mielőtt a bíróság közbelépett volna. Vagy itt egy más eset a hajófedélzetről; ugyanezen kihágásért férfiakat és nőket kiköltöttek az árbocz hegyére és meghagyták őket ott fagyni. Kötéllal, tüzzel, gyilokkal való szörnű kinzások eseteit említi a hír, amelyeket hatalmukba került szegény ördögökön követtek el a hivatalnokok. És mindez belévesz a korbácsok hangjába, a mely végigsivít széles kiterjedésén a czár uradalmainak.

A jelenlegi uralom a korbácsnak uralma, amely főszközzé vált az államférfiak, a a közigazgatók, az orthodox egyház missionáriusainak kezében. Soh'sem korbácsoltak annyit Oroszországban, mint napjainkban. Mindenütt korbácsolnak. Paraszt, polgár, politikus, nemes, férfi és nő — mind korbács alatt áll. Az ujonnan alakított kerületi főnökök felruháztattak a testi büntetés kimérésének jogával és közülük sok annyira belebolondult a hatalom e nyilatkozásába, hogy minden alkalmat megragad ennek gyakorlására. A parasztbíróságoknak megvan a joguk a parasztek testi fenytésére. Amily fokban nemesültek a népszokásai és hajlandóságai és az emberi méltóságról való fogalmi minél magasabb szint érték el, ez a megalázó büntetés annál inkább veszett ki a gyakorlathól. Az ilyenféle ítéleteket meghozták, de végre nem hajtották és ezek ezrenként halmozódtak fel a paraszti ítélszékek jegyzőkönyveiben. Az új hivatalnokok, a kerületi főnökök, több helyütt kiásták az elévült ítéleteket és — hogy úgy mondjuk, kezdték feldolgozni e korbácsolási hátralékokat. Nisnei Novgorodban, Iverbén és egyéb provinciákban a kormányzóknak közbe kellett lépniök, hogy a kerületi főnököket felvilágosítsák buzgalmuk mértéktelen volta felől. A különleges gyakorlat aztán meg is zsűnt, de a parasztek minden csekélységért korbácsot kapnak. A városokban, amelyek kulturáiknak előőrsei, a testi fenyték, miután

körülbelül harmincz év óta majdnem teljesen meg volt szűntetve, visszanyerte alábbi szélsúlyát. A rendőri állomások korbácsoló hivatalokká váltak. Korbácsolnak embereket minden tréfás kis kihágásért, a milyenért ezelőtt egy éjszakai fogság, vagy csekély pénzbüntetés járta. A köznép a legtöbbet szenved. De nevelt emberek és »nemes«-ek, bár a törvény szerint ki vannak véve a testi sértések alól, gyakarta osztoznak a közönséges halandók sorsában. Moszkvában egy ügyvédet korbácsoltak meg, Nisnei-Novgorodban egy nagykereskedőt, Riazanban egy pap fiát. A politikai fogházakban a vessző kinzóeszközzé vált, Varsóban valómások kicsikarására használták fel. Sakbaliában politikai foglyokat korbácsoltak meg. A karai trágédia az embereknek még friss emlékezetében él. E megalázó büntetés állandó fényezetésként lebeg a szibériai foglyok feje fölött. Hogy a karai esetek után nem alkalmaztatott, ez kizárólag a Sihida asszony és foglyársai rettentő és hősies tiltakozásának köszönhető.

Oroszország ismét »a kancsuka ovszága« tett és e barbárságba való visszaesés kétségtelenül kizárólag csak »a jelenlegi uralkodó személyes jelleméből« folyik. Teljhalalmu a rosszra, tehetetlen a jóra.

Az ország kinőtt már e lelketlenségek korszakából. Semmi sem járult oly nagy mértékben ahhoz, hogy aláassa a mostani rendszert és a visszatetszés és gyűlölet tárgyává tegye, mint ez az engedékenység a jelenlegi uralkodó bizonyos hajlandóságaival szemben. A kevés cselekvő és erélyes tiltakozás ezen állandó dühöngések ellen eddig csak a parasztek részéről támadt. Moszkva közelében, Riazon, Orel és Kalonja tartományokban többeket kinzóik közül vagy megcsontítottak, vagy megöltek, sőt egyiköket nyilvánosan meg is korbácsoltak.

Stepniak S.

U J K Ö N Y V E K.

Komor napok.

— Palágyi Lajos újabb költeményei. —

Hogy nálunk valakit a hivatalos körök figyelemre méltónak találjanak és az akadémia is elismerésben részesítsen: ahhoz első sorban az szükséges, hogy az illető író egyéniségét megtagadja s hozzá simuljon az akadémiai köztudathoz, hogy minden eredeti gondolatot vagy érzést a hivatalos körök tisztító tüzen engedjen átvo-nulni. Ha ennek megfelel s meg van benne a kellő hajlongási képesség és a kellő kor, akkor megadatik neki a bizalom egy pár akadémiai kiadvány erejéig s a közönség épp úgy elfordul tőle, mint mindentől, amiben az akadémiát sejt.

Palágyi Lajos az újabb írói nemzedék egyik legkiválóbb tagja, szintén meg lett kimélve attól, hogy az akadémia jóvoltából nőjön nagyra. Nem áldozta fel egyéniségét,

nem riadt vissza attól, hogy eredetisége bizonyos körökben visszatetszést szül, hanem irt ahogy érzései és gondolatai kívánták. Ő modern költő minden ízében és a modern kor áramlataival szemben a maga poétai világfelfogását érvényre tudja emelni.

A magyar közönség gyorsan megkedvelte Palágyit. Szereti benné azt az igaz, egyszerű hangot, melylyel a költő életének minden fontosabb mozzanatát megörökíti, szereti azokat az eszméket, melyeket ő is érez és melyek épp a költő dalai által vésődnek be mélyebben tudatába. Palágyi verseiből minden modern ember önmagát hallja, a költő vivódásait mindenki átérezte, lelki tusáit mindenki vele harcolta.

És ez teszi éppen a költőt nagygyá. Amellett hogy eredeti, mégis rokon érzelmeket talál minden mélyen érző és nemesen gondolkodó ember szívében. Aki nem elégszik meg közönséges, hétköznapi elvekkkel, hanem az egész világ javát keresi, aki rideg önzéséről le tud mondani, ha nagy eszmékről van szó, az mind a költő lelkével rokon. Egyénisége mellett így lesz a poéta egész korának kifejezője.

Nagy területet ölel fel az a perspektíva, melyet Palágyi új kötetéből az olvasó nyer. Nem maradhat senki hidegen, mikor a mulandóságról hallja a költőt énekelni, nem érezhet senki szívében közönyt, mikor a szegény nép nyomorát festi, saját multjának rideg képét. A jelenben nem talál vigaszra, mert amerre néz, romokat lát, a jövőben nem hisz, mert a boldogság csak fantom, mert szeretnie nem szabad.

Az ellentétes érzések, melyek kötetében gyakoriak, még sem hoznak létre disharmoniát. A vízcsepp is más más szint mutat, ha a napsugár megtörik rajta, de azért a legkülönbözőbb színek is a mindent magában foglaló fehér szín részét képezik. A poéta lelke mindenben megtalálja a harmoniát és a legellentétebb versek is Palágyi egyéniségét tüntetik fel különböző viszonyok közt, különböző kangukatban.

Sajátságos érzés vesz rajtuk erőt, ha Palágyi új kötetét olvassuk. A poétával rokonszenvezünk s a legigazabb részvétellel látjuk őt szenvedni. Egy sivár és mégis gazdag lélek nyilatkozott meg a versekben, látjuk a letarolt mezőt, de egyszersmind érezzük, hogy a talajban van még életerő, mely a legszebb reményekkel biztat.

Vajda János óta alig irt magyar költő eszmékben gazdagabb, érzésben megkapóbb verseket, mint azok, melyek Palágyi kötetének első részét képezik. Az a költészet, melyet sokan kozmopolitának csufolnak, olyan ragyogóan bontakozik ki Palágyi verseiben, egy oly magas életfilozofia tárul fel a szemlélő előtt, az igaz érzések oly mélysége, hogy az olvasó önkénytelenül rabja lesz a költő gondolatvilágának.

Magaslatodra jutva, élet,
Döbbenve és szorongva nézlek,
Alattam elterülsz siváran —
Oh, semmi szép sincs e világban.

Ez nem egy odavetett gondolat, hanem egy sivár, átküzdött élet megdöbbenő eredménye. Palágyi pesszimizmusa az egész modern kor hangulatának tükré. S a költő nem veszi észre, hogy midőn küzd a kor ellen, maga is annak eszméit vallja. Azt a lázas nyugtalanságot, melyet mindannyian érzünk, azt a forrongást gondolatokban és világfelfogásban, mely a XIX. század végét jellemzi, kevesen fejezték ki úgy átérezve, mint Palágyi. S éppen azért, mert Palágyi a modern emberek környezetében nőtt fel, megáldva érző lélekkel, fogékony szívvel és poétai hangulattal, minden szélsőségnek hangot talál s a forrongó világ rejtélyeit költőileg megoldja. A poétának meg van a maga világfelfogása, melylyel theoretikusan felépíti a romokba hullt társadalmat és képzetében megalkotja az eszményi emberséget.

Arany ifjúkor! ez lesz visszatérted.
Szebb ifjúkor léssz! tisztult és nemes.
Fogékony szívben nem lesz még önérdek,
Napfényben ujjong, hajnalban repes.
Örök szabadság, érted lánghol, érted,
Szent ábrándjának utat, tért keres.
S mert büszke röptét nem gátolja semmi,
Fog tudni is majd szabad lénynyé lenni.

Palágyi nem szegődik semmiféle irányhoz. Van benne idealizmus, realizmus, minden, minden, ami együttvéve teszi őt nagy költővé. Tud énekelni szerelemről, lelkesedést merít az aradi vértanúk tragédiájából, visszhangra talál lelke az erdő csendes rejtékében s a kufár, vásári tömeg zajában. Tud oly szelíd lenni, mint ha nem is ő irta volna a »Május elsejét« a socializmus dicsőítésére, mintha nem is ő emelte volna fel dörgő hangját az égbe kiáltó társadalmi bűnök ellen.

Palágyi egyénisége első kötete óta nagyban fejlődött, de nem változott. Tisztultabb világfelfogás, férfiuhoz illő komolyság, higgadt szemlélődés és életbőlelet vonulnak át a kötetben, melynek minden sorából kimagaslik a költő egyénisége. Egy egész év története és tragédiája van elmondva azzal a bús, lemondó hanggal, mely Palágyi költészetének alaptonusa.

Palágyi a munka embere. Elvégzi nap-nap után azt a lélekölő munkát, melyet ujságírásnak neveznek. Nálunk a költő verseiből meg nem élhet; az ujságírás még az egyetlen eszköz, mely a költő vállairól leemelheti a napi gondok jármát. De a munka nem tudja elnyomni az igazi tehetséget; sőt éleszti. Éleszti azzal a másik érzéssel, mely Palágyi új kötetében egészen új hangulatok forrása lett: a szerelemmel.

A nő szerelmével gyakran tett már semmivé egész országokat, de ugyancsak szerelmével képes volt embereket az élet számára megmenteni és a romokból egy új világot alkotni.

Palágyit is a szerelem vezeti ki a romok közül, a szerelem ébreszti fel benne az életkedvet.

S immár többé sohse kérdem,
Mit akarok itt a létben,

Kezét kovára ott veté,
 Tüvökből dúlva bérczeket;
 Sziklákon át csatornákat hasita
 S minden becsést meglát szeme.
 Ereknék könyvezését elköté
 S a reményt kihozta napvilágra.
 De vaj a bölcsesség hol lelhető
 S az értelem telepje merre van?
 Nem tudja a gyarló becsét,
 Nem is található élők honában.
 Az örvény szól: Nem én bennem vagyok!
 És szól az óceán: Énnálam nincs.
 Mem adható tömény arany helyette
 S ezüsttel ára föl nem mérhető;
 Nem ellensúlya ófir-sárarany.
 Nem drága ónix és zafír;
 Arany s üveg nem éri föl;
 Cseréje nem arany-edény.
 Koláris és jegőcz — ne emlegesd,
 Gyöngynél különb a bölcsesség bírása.
 Nem éri Kús*) topáza föl,
 Nem ellensúlya szinarany,
 S a bölcsesség honnan jöhet
 S az értelem telepje merre van?
 Mindennek, ami él, szemétől rejtetik
 Takartaték az ég madárjai elől.
 Enyészet és halál jelentik:
 Fülünkkel hallók ballomását,
 De Isten tudja ösvenyét
 És Ő esmérí is telepjét,
 Mert Ő a föld peréniüg tekint,
 Mindent, mi ég alatt, belát.
 Amint szélnék sulyát adá,
 Vízét színeli méret szerint;
 Midőn törvényt szabott esőnek
 S utat mennykő csapásinak:
 Meglátta akkoron s kimérte,
 Megállapítva átkutatta is,
 Az embernek pedig kiszabta:
 Az Úr félelme ün, az bölcsesség
 S kerülni rosszat — értelem!

*) Aethiopia.

**Anyaghalmoz miatt lapunk jelen
 számából több közlemény kimaradt.**

Zsidó magyar írók és tudósok

Szerkeszti és írja: dr. Feleki Sándor.

XXXV.

Dr. Kohut Adolf.

(Befező czikk).

Dr. Kohut Adolf született 1848-ban Mindszentén, Csongrád megyében. Már két hónapos korában Kecskemétre került, s ott végzett az ev. lyceumban. E mellett *Fischmann* rabbinál gyermekkorától tanulta a héber tantárgyakat s később bátyja, Sándor — a hirneves newyorki rabbi — folytatta vele a tanulmányokat, úgy, hogy még mai napig is kiváló jártassággal bír a talmudban.

1866-ban, miután az érettségét »cum laude» letette, elhagyta hazáját, bátyjával Sándorral együtt s azóta csak két ízben töltött néhány napot Magyarországon. Utját testvérével együtt Boroszlónak vette s ott a papnövelde látogatta. A szegénység a melylyel küzdenie kellett, arra kényszeríté, hogy tollat fogjon, s czikkei sűrűn jelentek meg a boroszlói lapokban. Majd Berlinbe került, hol az egyetemen főleg a keleti nyelveket hallgatta. Három évig volt rabbijelölt, midőn meggyőződött róla, hogy ő nem papnak való s végkép otthagya a szemiaáriumot. Ezóta egész idejét és kiváló tehetségét az irodalomnak és hírlapírásnak szentelé.

Egymásután szerkeszté a *Breslauer Nachrichten*-t Boroszlóban, a *Düsseldorfer Zeitung*-ot, a *Tribüné*-t Berlinben, a *Schleswig Holsteinisches Tageblatt*-ot s végre hat éven át Berlinben a *Berliner Zeitung* czimű napilapot. Mind e lapok előkelő helyet foglaltak el a német hírlapírás terén, gazdag és érdekes tartalmukná fogva.

Időközben 1877-ben Januárban »cum laude» nyerte el a doctoratust s akkor vezeete oltárhoz *Mannstein* Erzsébetet Dresdából, ki mint kitünő énekesnő elismert nevet szerzett magának a német színpadon. Nemcsak hangjával, hanem művészi játékával is babérokat arat.

Már bevezetésünkben említettük, hogy Kohut Németországnak egyik legtermékenyebb írója. Művei azért maradandó értékűek s általuk a legkiválóbb politikus és írók barátságát nyerte meg. Közel hetvenre rugnak önálló munkái, melyek közül kiemeljük a következő részint kulturhistorikus, részint szépirodalmi dolgozatait: *Aus meiner heimischen Studienmappe.* — *Naturgeschichte der Berlinerin.* — *Naturgeschichte des Berliner.* — *Moderne Geistesheroen Ludwig Uhland,* — *Gezen den Strom.* — *Fridrich Wilcek.* — *Runesblätter des Hauses Wettin.* — *Ragende Gipfel.* — *Leuchtende Fackeln* — *Arabesken und Mo-saikbilder.* — *Heinrich Heine und die Franen* — *Buch berühmter Duelle.* — *Molike als Denker.* — *Giacomo Meyer-*

beer. — Theodor Körner. — Fürst Bismarck und die Literatur. — Fürst Bismarck als Humorist. — Das Buch von der Schwiegermutter. — Ferdinand Lassalle. — Am dünnen Strand der Ostsee. (két kötet.) — Josef Joachim. — Weber-Gedenkbuch. — Műveinek bírálatát már bevezetésünkben adtuk.

Magyarországra vonatkozó szépirodalmi és társadalmi dolgozatait első cikkünkben már szintén felsoroltuk, itt csak azt említjük meg, hogy számos hazai ismert író munkáját ültette át németbe. Így Beniczky Bajza Lenke regényeiből néhányat, Hevesi József »Hamis gyémántok« című novellakötetét, Balázs Sándor humoros elbeszéléseit, Berczik Arpád néhány szindarabját, továbbá Kacziány Géza és Porzsol Kálmán munkáit.

A zsidó irodalomra vonatkozólag is igen becses munkákat tett közzé. Így Johan Gottfried von Herder und die Humanitätsbestrebungen der Neuzeit. — Alexander Humboldt und das Judenthum. — Die Geldnamenworte der Bibel. — Die Staatsregierung und die Frage des confessionellen Friedhofes. E munkájáról Gladstone egy igen elismerő levélben nyilatkozott. — Moses Mendelsohn und seine Familie.

Alig van német előkelőbb társadalmi lap, melyben Kohutnak szépirodalmi vagy ismeretterjesztő (s legtöbbször hazánkra vonatkozó) cikkeivel nem találkoznánk. Hadd álljon itt néhány lap, melybe leggyakrabban találkozunk dolgozataival Ueber Land und Meer, Leipziger Illustrirte Zeitung, Westermanns Monatshefte, Schorers Familienblatt, Wiener Illustrirte Zeitung, Wiener Mode, Romanzeitung, Berliner Tageblatt, Berliner Zeitung, Berliner Börsencourir, Prager Tageblatt, Bohemia, Neues Wiener Tageblatt.

Még bizonyára e lapok olvasóinak emlékezetében van az akkor nagy port felvert ügy, midőn 1884. év szeptember 13-án Puttkammer német belügyminiszter Kohut Adolfot Berlinből és Poroszországból kiutasítá. Három hibát talált a konzervatív miniszter Kohutban: 1. hogy zsidó, 2. hogy liberalis és 3. hogy lapjában a Berliner Zeitungban gyakrabban megtámadta a Deutscher Schulvereint magyarellenes működése miatt. A kiutasítás mindenféle élénk indignációt keltett. Kohut Drezdában telepedett le, továbbra is tollával keresve meg kenyerét. Két lapot szerkesztett itt: Siegfried és Archerter címűeket és több könyvet is írt. 1889. decz. 21-én Dönhoff gróf porosz követ értesíté Kohutot, hogy »Berlinbe való visszatérése az illetékes hatóságok részéről semmiféle akadályba nem fog ütközni.« Így Kohut újra visszatért Berlinbe s azóta ott folytatja sokoldalú és rendkívüli szorgalmas írói munkásságát, mely az írók és a közönség részéről egyaránt a legmelegebb elismerésben részesül.

ARNSTEINER ÚR HÁZTÜZNÉZŐBEN.

Elbeszélés.

(18)

Írta: **KOMPERT LIPÓT.**

A tanító ámbár látta, hogy elárulták, megesufulták, kikaczagták, még sem volt emiatt csak egyetlen zokszava is, csöndesen türte a kegyetlen tréfát. Hanem aztán megoldódott a nyelve! Hirtelen neki-egyenesegett, eltűnt minden gyöngesége és immár elég erősnek érezte magát arra, hogy akár egy csupa Winterfeld Lázárból álló világgal szembeszálljon.

— Kiván tőlem még valamit? — kérdezte olyan higgadt, nyugodt hangon, mintha valami tréfás feleletet várna. Szidonia, akihez e kérdést intézte, megfélemlően lépett hátra; aligha számított rá, hogy a kiszenvedettnek hitt oroszlának egy oly ugrásnyi erője maradt még.

— Semmi más mondanivalója nincs a számomra? — kezdte kis vártatva a beszédet — és gúnyból, kifigurázásból, ötletéből mindössze csak ennyit tartott készletben szeleverdiségem megbüntetésére?

A véle szembenálló három ember erre a váratlan beszédre nem tudott nyomban megfelelni; de az az egy hatása tüstént mutatkozott, hogy a nevetéstől elment a kedvök.

— Ha én az ön helyében lettem volna, Winterfeld Lázár ur — folytatta a tanító szokatlan magas hangon — akkor az ilyen egyszerű lefőzéssel, minőben ön részéltetett engem, éppenséggel nem értem volna be. Csodájára hittam volna az egész hitközséget, házról-házra járatam volna az iskolaszolgát, kinek mindenütt meg kellett volna hagyania, hogy: ma este itt meg itt tessék megjelenni. Nagy tréfa van készülöben, Arnsteiner Gyula tanító urra rá fognak piritani! — Az iskolás gyerekek mind egy szálig tiszta fodros gallérral jelenhettek volna meg, akárcsak a vizsgára, mert az ugyancsak szép látvány, mikor azt, akinek szülőik után legtöbbet köszönhetnek, szemök láttára állítják a szég yenpadra, megesufolják és kigúnyolják.

A tanító szinte sirásra fogta, hogy az utolsó szavakat kimondta, de nyomban megemberelte magát és bátran folytatta:

— Önnek, Winterfeld Lázár ur, mit sem lobbantok a szemére, ön úgy cselekszik, ahogy tőle telik. Várhatom-e a szilvafától, hogy a pálma gyümölcsével szolgáljon nekem. Az bizony megmarad mindvégig szilvafának. Ugyan mire becsül ön egy tanítót? — Azt állítsam talán, hogy azt a zsák gyapjút, melyet a pesti vásárra visz többre becsüli, mint az eféle szegény, elhagyatott tanítót? Igaz, hogy azon a zsák gyapjún ön nyerhet, sok pénzt nyerhet, mivel ön ért a fejbeli számításához; de annak a szegény tanítónak csak az ön leánya látta hasznát, mely nélkül nyeletlen bicska, keletlen kenyér, sóltan leves volna. Már pedig ezért azt a tanítót nem lehet elég szigo-

ruan megbűnhödtetni. Honnan is vett annyi bátorságot, hogy Winterfeld Lázár leányából olyan leányt faragjon, ki testvérek között legalább is ér annyit, mint akármelyik zsák gyapju az apja raktárában.

A tanító jól látta, hogy Winterfeld Lázár tömzsi termete a kitörő harag közben ugyancsak izeg-mozog, de hát ő még nem járt a végére a mondókájának.

— Kegyednek, nemeskeblű Szidonia kisasszony — e szavakkal fordult hirtelen a leány felé — kétszeresen köszönettel tartozom azért, hogy tanítványom volt. Valami bolondságot vettem a fejembe. Belőle, szerencsémre, immár alaposan kigyógyultam. Ön nem csak, hogy nem szeret engem — de még a tanítványának tanítójával szemben való kötelező háláját sem ismeri! Tréfát üzött belőlem, elárult, tanukat hitt a megcsufoltatásomra. Ezt a szivbeli nyersséget, mely — mivel nőben nyilatkozik meg, kétszeresen kárhoyztandó, — melyért egynémely ember nem igen sokra fogja becsülni, én mégis csak sajnálni tudom. Ahelyett hogy gyöngéimre a feledés fátyolát borította volna, ön azt kegyetlenül leleplezte. Kérdezze csak meg a kis Szálitól, a tollfosztó asszony leányától, hogy cselekedett volna ő az ilyen esetben? Hanem hát úgy van az! Már hogy is tanulhatna a gazdag Winterfeld Szidonia attól a szegény leánytól? Önnek akószámra helyébe hozták a tudományt, míg az csak kávék kanalanként kapott belőle akár az orvosságból. A kis Száli mindazonáltal ki nem gúnyolta, meg nem csufolta, el nem árulta volna tanítóját! És a másik tanulság, nemeskeblű Szidonia kiasszony, melyért kegyednek szivből fakadó hálával tartozom, tudniillik az, hogy a telt sziv és üres kedély mindenesetre mögéje helyezendő az üres főnek és telt kedélynek. Ezt a tanulságot ezentúl javamra kívánom fordítani.

Az utolsó szavak után Arnsteiner Gyula hirtelen mozdulattal a faképnél hagyta megbántóit, kiket csak a hold sárgás fénye akadályozott meg abban, hogy lássák a győzelemnek minő öröme sugárzik a tanító egész arczáról és mily sohasem rejtett bátorság és elhatározás ömlött el egész valóján.

De annyit még láttak, amint lölemelt fővel köszönt feléjük és ellünt szemek elöl, még mielőtt magukhoz térhettek volna a csodálkozásból

(Folytatása köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése október végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Az „Egyenlőség”
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Hazai hírek.

— Az orosz zsidók javára kiadandó album szerkesztőségi bizottsága f. hó 1-én az István főherceg szállodában Majláth Béla elnöksége alatt tartott ülésén több, az ügyet előmozdító határozatot hozott. Attól, hogy az album karácsonyra megjelenjék, elállottak, és február hó végére halasztani határozták. A könyv czimeül a gyűlés elfogadta a Gerő Károly által ajánlottat: »Az üldözöttekért.« A kibocsájtandó felhívást a közönséghez közéletünk számos jelese irta alá (Szabolcsi Miksa ivén Horváth Boldizsár, Falk Miksa, Hegedüs Sándor, Asbóth János és más kiválók; Róna Józsefén Benczur, Zala, Litzen-Mayer, Telepy és egész sora még a legkitünőbb művészeknek). Ez a felhívás már a napokban fog közzététetni. Gelléri Mór az általa előadottak alapján felkéri a gyűlés, hogy az album kiadására nézve kösse meg az alku a »Pallas« könnykiadó vállalattal, mely a legelfogadhatóbb ajánlatot tette. Az album terjesztésére Bischitz Dávidné urhölgy és más előkelő egyetek élén álló urnők küldöttségileg fognak felkérteni. A felvetett kérdésekhez hozzászóltak Majláth Béla (elnök), Vészi József, Gerő Károly, Róna József, Gelléri Mór, Vázsonyi Vilmos (jegyző) és Szabolcsi Miksa. A 2½ óráig tartó tanácskozás után a gyűlés a nemes ügyért buzogó, derék elnök éljenzése mellett oszlott szét.

— Az egyetemi ifjuság körében, ugy lát-szik, állandó marad ama felvilágosodott szellem uralma mely néhány évvel ezelőtt győzelmet aratott. Az a hazafias ünnep, melyet az ifjuság november első napján a nemzet elhunyt nagyjainak emlékére szokott rendezni, ismét bizonyosságot tett a felekezetek békés együttéléséről az egyetemen. Az ifjusági szónokok közt három zsidó vallásu egyetemi polgár is szerepelt: Vermes Károly, Waizenkorn Oszkár és Gerő Ármin. Ezenkívül hallottunk ezen ünnepélyen olyan nyilatkozatot, amilyent ritkán van alkalmunk hallani és mely a szónoknak, a ki elmondta, és az ifjuságnak, mely a szónokot megválasztotta, egyaránt dicseretére válik. V á m b é r y Rusztem, (nagyhirü orientálistánk fia) a vértanuk sirjánál tartott szép beszédében többek között a következő nyilatkozatot tette: »Diadalra jutottak-e azon eszmék, melyekért a szabadságharc ezen igénytelen közkatónai küzdöttek és vértanuhalált szenvedtek? Magyarország demokrata! Hiszen már Verböczy megírta, minden nemes egyenlő, egyenlő joga van a nem nemes származásut lenézni. Magyarország liberális! De azért még mindig van ebben az országban felekezet, mely még ma sem nyert a többivel egyenlő jogot, melynek hívei a társadalomban visszataszítottak és alantas szerepre vannak kárhoyztatva.« Megjegyezzük, hogy az egybegyűlt diszes közönség ezen őszinte és bátor nyilatkozatot nagy tetszéssel fogadta, csak néhány

hallgató tartotta tulerősnek, és ez a néhány természetesen — zsidó volt a »tapintatos» zsidók gúnyszából.

— **Kérelem.** Az izr. kézmű- és földmives egyelet lapunk utján felkéri mindazokat, kik az egyelet szárnyai alól kerültek ki az életbe, hogy jelenlegi lakásukat, tartózkodási helyüket és sorsuk rövid vázlatát az egyelet titkári hivatalába (Budapest, holló-utcza 4) feljuttatni sziveskedjenek. A kért adatok az egyeletnek jövő évre eső félszázados jubileuma alkalmából kiadandó emlékkönyve számára szükségesek, mely az egyelet volt növendékeinek teljes névsorát is közölni fogja.

— **Az akadémia elismerése.** Dr. Klein Mór nagybecskereki főrabbi — mint olvasóink tudják, lefordította Maimonidesnek »A tévelygők utmutatója« című nagy bölcséleti művét magyarra, A m. tud. akadémia a fordításért meleg hangon írt elismerő levelet intézett a tudós fordítóhoz.

— **Halalozás.** Pollák Lőrincz Orosházán, az ottani kereskedelmi csarnok elnöke, f. hó 4-én elhunyt 65 éves korában. A hosszas szenvedés után megboldogultat f. hó 5-én nagy részvét mellett tették örök nyugalomra.

— **Dr. Kayserling M.** pesti rabbi, lapunk tudós dolgozótársa egyik első helyet foglal el korunk zsidó történészei közt, de versenytárs nélkül áll a spanyol zsidók története terén Legnagyobb historikusunk, Graetz is e téren akárhányszor Kayserling vezetésére bizza magát, és kevés könyv aknáztatott ki annyira és annyi által, mint Kayserlingnak remek »Sepharaim«-ja és egyéb a spanyol zsidók történetének szakmájába vágó könyvei. Ezt — úgy látszik — jól tudják az oceánon túl is. Az amerikai »B'nei B'risz« rend vezetése ugyanis igen szép levélben megkérdezte dr. Kayserlingtől, hogy, tekintve a nagy érdemeket, miket a spanyol zsidók történetének kikutatása körül szerzett, nem volna-e hajlandó f. é. augusztus hóig egy kis művecskében kimutaini a zsidók osztrályszt Amerika fölfedezésében? (ez évben fogják ünnepelni Amerika fölfedezésének 400. évfordulóját.) Ha szükségesnek tartja e célból Spanyolországba utazni (K. folyékonyan beszél spanyolul), a rend rögtön utalványozni fog részere 1000 dollárt, de a művet magát is tisztességes összeggel akarja honorálni. Dr. Kayserling, mint értesülünk, a könyvet meg fogja írni, Spanyolországba azonban nem fog utazni.

— **Kinevezés.** Ebreinfeld Gyula, aranyos-maróthi törvényszéki jegyző a vágujhelyi járásbíróvához aldiróvá neveztetett ki.

— **A reformáció ünnepének alkalmából** a deáktéri templomban dr. Dolleschall Sándor tartotta az alkalmi beszédet, melynek mottója: »Az ev. keresztény vallás a tévhit sötét hatalma ellen a hit, üdvözítő hatalmával küzd.« A kitűnő szónok fejtegetései során a tévhit áldatlan voltát a zsidóüldöésekkel bizonyította s több külföldi példán kívül a »tiszaszlári otromba dajkamesé«-vel is illusztrálta.

— **Gyász eset** sujtotta f. hó 5-én a főváros és a vidék több előkelő családját. Haraszti Mórné,

született Klein Ernesztina, Haraszti (Helsing) Mór nagytekintélyű földbirtokos neje, f. hó 5-én meghalt csaba-csüi birtokán, alig 54 éves korában. Az elhunyt nemes hölgyben (leánya volt a debreczeni Klein Izraelnek, ki néhány év előtt történt halálaig vezérszerpet vitt a szabolosi és hajdúi zsidók közt) dr. Haraszti Emil, szolnoki járásbíró édesanyját, Sváb Lajos, Sváb Károly főrendiházi tag fia, anyósát, dr. Simon József, az izr. országos iroda titkára sógornőjét vesztette el. Temetése f. hó 6-ikán nagy részvét mellett folyt le Szarvason.

— **Az általános munkás betegsegélyző és rokkant-pénztár** f. hó 5-én nyitotta meg mell-betegek számára berendezett kórházát és járó betegek számára való rendelő intézetét. Az 50,000 tagból álló egyelet ezzel fényes jelét adta annak, hogy főcélja a humanizmus szolgálata, mert így módot nyújt tagjainak arra, hogy saját intézetükben megtalálják a megfelelő segélyt, melyet különben igen kórházakban kell kikönyörögniök. Az intézet orvosai közt felekezettünk is szépen van képviselve, a mi ismét jele annak, hogy az egyelet csupán egyéni érdemeket tekint. Így az intézetet dr. Grünhut József főorvos vezeti, a ki Neumann Mór dr.-ral együtt teljesíti a belső betegeknek való rendelést. A szemorvosi teendőket dr. Szili Adolf egyetemi m. tanár és dr. Mohr Mihály, a sebészetit dr. Lévai József látják el. Bőr-betegeknek dr. Török Lajos, idegbetegeknek dr. Donath Gyula egyet. m. tanár, fogbajosoknak dr. Abonyi József, fülbetegeknek dr. Groszmann Lipót rendelnek. Van az egyesületnek ezenkívül a fővárosban még 21 orvosa, akik közül 11 zsidó. —r.

— **A pesti izr. nőegylet emlékűnnepélye,** melylyel évről-évre megszokta tisztelni elhunyt jötevői és alapító tagjai emlékét, f. hó 4-ikén a szokásos fénynyel nagy közönség jelenlétében folyt le az izr. leányárvaházban. A gyászszal bevont teremben 80 feketefátyollal bevont kandelaber hirdette azok emlékét, kiknek az ünnepély szólt. A szertartást az árvaleányok gyázkara nyitotta meg, mely után Lazarus főkantort a templomi karral a 16. zsoltárt adta elő. Dr. Kohn Sámuel rabbi az irás ezen szavaiból: »a te halottaid feltámadnak« kiindulva, szép gyászbeszédet tartott, melynek során megemlékezett az intézet minden jötevőjéről és első sorban Deák Ferenczről, kinek elhunytá folytán a nemzet árvu't el. Végül elmondta a Kadis imát. Egy árvaleány hálaimájával és Lazarus főkantornak énekével (Föltámaduuk) véget ért az ünnepély, melyen töblék közt jelen voltak: Bischitz Johanna, Krauszné-Wahrmann René, továbbá Deutsch Sámuel előljáró, Fleischl József templom előljáró, Wahrmann Sándor, Pollák L. rabbi, Neumann Frigyes.

— **A ki Hirsch bárót legyőzte.** Szerelmem ő főnagyhatalmassága vitte véghez a csodát. Valamelyes exotikus királysággal bizonyára felérő állás volt, mely az ifjunak kínálkozott, melyet el is fogadott, és a melyért sokan, bizony sokan megirigyolték. Csak lapunk

multheti számában említettük, hogy Hirsch Móricz br. dr. Friedrich Tódor ügyvédet, a »Pester Lloyd« belső dolgozótársát választotta magántitkárául. A szerződést Morva-Szt. Jánoson meg is kötötték és az új titkár e hó végén bizonyára él is foglalja állását a fejedelmi jötevő mellett, ha nagy tetre nem határozza el magát az — Elzák legbájosabbika. Igaz, hogy dr. Falk Miksa sem szerette a dolgot, ki dr. Friedrichben megkedvelt titkárát vesztetette volna el, az is igaz, hogy dr. Falk Miksa nagy politikus, és nagy szónok, de — tisztelet, becsület — nem olyan szép, mint Elza kisasszony. Különben is egész másképpen és végtelenül szebben is beszélt a kedves hajdon, mint a hirneves publicista. A nagy veszedelemre ugyanis, hogy Hirsch báró elviszi magával őt, kit mélységes mély titokban már hónapok óta imád, feltárta szűzies keblét és bevallotta nagy szerelmét — nővérenek, dr. Friedrich Vilmosnének. Minek mesélnénk tovább? Dr. Friedrich Tódor, — mert ő is nagy titkot rejtegetett — 2 nap óta boldog vőlegénye sógornője nővérenek, dr. Gerő Lajosné szépséges leányának, Elzának és Hirsch báró — kereshet magának immár más titkárt.

— **Az izr. kézmű- és földműves egyesület** elnöke, dr. Neumann Ármin orsz. képviselő vezetése alatt népes gyűlést tartott, melyen *Wahrmann* Mór szintén jelen volt. A budapesti kereskedelmi és iparkamara imént megválasztott elnökét beléptekor élénk éljenzéssel fogadták. *Wahrmann* a rögtönzött ovációt megköszönte s hangsúlyozta, hogy mindig iparkodik azt cselekedni, amit neki kötelessége parancsol. — A napirend során a jegyzőkönyv felolvasása után elnök jelenti, hogy a választmány néhány tagja a főváros valamennyi kerületének műhelyeibe szétosztott egyleti növendékek fölött való felügyelet gyakorlására vállalkozott, de a sok időt igénylő földadatot nem teljesítheti, miért is a választmány abban állapodott meg, hogy a műhelyek látogatására néhány az egyesület növendékei közül kikerült önálló mestert kér fel a műhelyek látogatására. — Az újabb befolyt ajándékok a következők: 500 frt Feiweil Lipót és nejétől az egyesület áldásdús működésének méltánylásául, 100 frt Machlup Edétől és Bloch Mórtól koszoru adomány fejében 25 frt. — *Lemberger* Mór egyesületi gazda az ünnepnapok alkalmával a növendékek számára rendezett istentisztelet jövedelmeiből 170 frtot szolgáltatott be. — Az új tagok bejelentésével a rendes tagállomány 1000-re emelkedett. — 12 egyesületi növendék szabaduló levelet kapott. — 1891-92 évre ösztöndíjak 1040 frtot engedélyeztek és pedig 2 állami ipariskolai növendék számára 120-120 frtot, más 8 számára 60-60 frtot, 2 orsz. műipariskolai növendék számára 100-100 forintot, egy másik siketnémának 60 frtot és végül 2 felsőbb rajziskolai növendék számára 60—60 frtot — A legutóbbi közgyűlés alkalmával módosított egyesületi alapszabályokat a belügyminister jóváhagyta. Érdekes, hogy a jóváhagyási záradékban a földművelésügyi m. kir. minister azon kívánalmának ad kifejezést, hogy az egyesület az ország földművelési iskoláiban több évre szóló ösztöndíjakat tűzzön ki. A választmány a

minister kívánságára vonatkozó javaslatok előterjesztésével dr. Neumann Ármin elnökét bizta meg. *P. L.*

— **Bácsföldvárról** a következő hírek közlik velünk: A hitközség már régebben elhatározta, hogy jelenlegi iskolahelyiségei helyébe korszerűen berendezett új épületet és tanítói lakot emel. E határozat a jövő tavasszal lép a megtestesülés stádiumába, amennyiben a megyei mérnök tervei szerint hozzáfognak az építkezéshez. — *Grosz Fülöp*, hitk. elnöknek és *Löbl Adolf*, iskolaszéki tagnak a tóra örömnappja alkalmával templomépítésre tett nagyobb adományai az új zsinagóga építésének tervét is fölvetették, melylyel most a község tagjai élénken foglalkoznak. — *Fürst Samu* hitlanárt, a hozzá intézett felkérésre az »Izr. tanítói árva-alap«-ja javára felolvasásokat fog rendezni, melyek, a felolvasó tulajdonosságait tekintve, a tudósítás beküldője szerint, igen látogatottaknak ígérkeznek.

— **A hitközségi járulékok rendezetlen volta** szóba került a képviselőház pénzügyi bizottságának f. hó 4-iki ülésén. A kérdést maga a bizottság elnöke *Wahrmann Mór* vetette fel, aki utalt azon vizátságokra, melyek különösen a zsidó hitközségi járulékok és adók behajtásánál állanak elő, pl. kitérés, egyik testületből a másikba való átlépés, elköltözés stb. esetén, s az időről időre intézkedő ministeri rendeletek helyett törvénybeli rendelkezést sürgetett. *Csáky gr.* vallás- és közoktatásügyi minister általánoságban adott válaszában kijelentette, hogy a *Wahrmann* által fölvetett kérdést fontosnak tartja, de egyuttal kényesnek is, mert belenyúl a felekezetek autonómiájába, melyet pedig éppenséggel nem akar megbolygatni. — A válaszból egyebet nem lehetett kiolvasni, csak azt, hogy nekünk is kellene olyan autonómia, melyet a minister nem akar megbolygatni.

— **Tóra-ajándék.** Németkeresztúrról jelentik nekünk, hogy az ottani *Tauber* család a »*Tauber Zsigmond és fia*« németkeresztúri czég elhunyt főnökének emlékére a zsinagóganak művészies kivitelű szentírás-tekercset ajándékozott. Az értékes adományt *Seminiaczeresz* napján ünnepélyesen adták át hivatásának. Az adományozók lakásán a község tagjai számára rendezett lakomáról, melyen a község rabbijai szónokoltak, a kántor vezetése alatt álló kar éneke mellett az udvarban fölállított menyezet alá vitték a tórárt, s onnan az egész ünneplő közönség a helység főutczáin át a templomba vonult, hol az érkezőket, a község előkelői a többi tórával várták. Az ünnepély a templomban a »*Szózat*« élénklésével ért véget.

— **Nagyvárad hírek.** Tudósítónk írja: *Rothmann* Lipót, volt nagyváradai tekintélyes ügyvédnek özvegye szül. *Stein Matild*, férje emlékére az itteni Congr. hitközségnél 2000 frtos jótékonycélú alapítványt tett. — *Csathó Zsigmond*ot, öt (!) évi joggyakorlatokoskodás után az igazságügyminister a nagyváradai kír. törvényszékhez aljegyzővé nevezte ki.

— **Esküvő** A Gizella-gőzmalom intézője, May Andor, a dohányutcza zsinagógában oltárhoz vezette a héten S ö p k e s Olga kisasszonyt. A diszes esküvőn a vőlegény hivatalnok társain kívül előkelő közönség volt jelen, közte Wahrmann és Krausz orsz. képviselők, továbbá dr. Á g a i Adolf, a vőlegény sógora.

— **A »Maskil el Dal«** budai izr, betegsegélyző és temetkezési egyesület f. hó 15-én a Fácán helyiségekben zászló-avatási ünnepélyt rendez. A program szerint a tagok és vendégek két orakor gyülekeznek, azután küldöttséget menesztenek dr. Klein Rezsőnéért, kit Sch w a h n Lipót elnök fog üdvözölni. Az ünnepi beszédet dr. G o l d b e r g Rafael buda főrabbi fogja tartani.

Külföldi hírek.

— *Nemzetközi kongressus az orosz zsidók érdekében.* Jól értesült oldalról jelentik, hogy Hirsch báró az orosz zsidók ügyének megbeszélése végett jövő 1892. év kezdetére Londonban nemzetközi gyűlést szándékozik egybehívni. A humanizmusnak e nagy zsinatjára Europa minden nagyobb városa meghívást kapna. A gyűlés anyaga annak megbeszélése és elhatározása lenne, hogy mi a teendő és mi módon valósítandó az meg, hogy az orosz zsidók végre valahára új hazát találjanak s új tűzhelyet rakhassanak. A föladat nehéz, de megoldása, mely a humanizmusnak egyik legnagyobb szerű ténye készül lenni, annál égetőbb. Kötelessége benne minden zsidónak szóval és tettel részt vennie, sőt talán az egész civilizált világ s minden emberiesen érző ember támogatására lehetne számítani. A kongressus mindenki számára olyan teret fog kijelölni tudni, amelyen magát s összeköttetéseit érvényesítheti. Pénz, idő, tanács, jó név, társadalmi és politikai állás, befolyás, egyéni kiválóság mind helyénvalók lesznek.

— *A starodubihoz hasonló zavargások* színhelye volt Jomkippur napján a Starodubtól 20 verstnyire fekvő Pogar városa. Az egész zsidóság, férfiak, asszonyok, gyermekek mind a zsinagógában imádkoztak, midőn egy csomó ittas paraszt berontott a szent hajlékba és nyomban neki esett a mitsem sejtő ájtatoskodóknak. A megtámadottak rémülten futottak ki az utcára s az üldözők, kiknek száma a

templomon kívül fölszaporodott, utánuk. A Varsóból érkező jelentés szerint a hajszolás közben *nyolcz zsidót agyonütöttek* és igen sokat megsebesítettek. A feldühödt üldözők ezután megrohanták a zsidók házeit, kifosztották üzleteiket, lerombolták lakásaikat és gyújtogattak. Tizenöt ház porrá égett, a többi csupa rom. A zsidóknak minden vagyona tönkre van téve, s mind egy szálíg koldusbotra jutottak.

— **A csernigov kerületbeli üldözésekről** a »Daily News« odessai levelezője még a következőket jelent: A starodubi üldözések alkalmával megölt 20 zsidó között 5 fiatal leány volt, kik a rajtok tett erőszaknak lettek áldozatává. A helyi hatóságok mindent elkövetnek a való tényállás eltusolására. Starodub példáját Baltában is követni akarták, de ott még csirájában sikerült a dolgot elnyomni. A »Daily News« tudósítója megjegyzi, hogy az orosz hatóságok számára nincs mentség, ha a rendelkezésükre álló rendőri hatalom és katonai erő daczára elmulasztják az Oroszországot örökös gyalázzal illető embertelen kihágások kezdeményezőit a megérdemelt büntetésben részesíteni. A »Berl. Tagbl.« értesülése szerint különben már 170 embert letartóztattak a rémtettek okozói közül. A bujtogatók feje azonban még eddig ismeretlen. Hogy mily általános volt a zavargás s minő czél-latu, arra érdekes világot vet azon körülmény, hogy még a legvagyonosabb starodubi polgároknál is tártak a rabolt holmikból.

— **A porta a zsidóbevándorlás ellen** az »Agence de Constantinople« szerint a következő körlevelet intézte külországi képviselőihez: »A zsidó bevándorlók összetorlódása folytán a közegészséget érhető veszélyeknek elejét veendő, a porta kénytelen volt elővigyázó rendszabályképpen a zsidó bevándorlóknak a török földre való lépést eltiltani. A külügyminiszter felkéri ennél fogva a követet, hogy a hajózási társaságokat a bevándorlóknak a török birodalomba való szállítása megtagadására annál inkább szólítsák fel, mert a tengerészeti hatóságok utasítást kaptak, hogy a bevándorlókat ne engedjék a partra szállani.«

— **Az »Anglo Jewish Association«**, mely különösen az Európán kívül levő testvéreink érdekében fáradozik — mint Londonból írják — a »Board of Deputies«-vel közös tanácskozást folytatott a végből, hogy az orosz zsidók ügyében mentül hamarabb actióba lép-hessen. A két egyesület elhatározta, hogy az angol korona alá tartozó minden zsidó hitközséghez a két testület jegyzőinek aláírásával ellátott körlevelet intéz, melyben ezeket a jelenlegi helyzet pontos ismertetése és a kivándorlási és gyarmatosítási tervek fejtegetése mellett felhívja, hogy az adományok gyűjtésére helyi bizott-

ságokat alakítsanak. London askanaz és szefard községein kívül e körlevelet 130 vallástestületnek, még az indiai-angol kolóniában levőknek is, megküldték. A gyűjtések eredménye múlt hó 26-án 55.000 font sterling, vagyis 660,000 forint volt.

— **Uj orosz rendelet.** Azon zsidóknak, kik eddig Kiewben tartózkodhattak, ha fiaik az ottani egyetemre, vagy valamelyik gymnáziumba jártak, egy Pétervári jelentés szerint, szigoruan meghagyták, hogy a várost legrövidebb időn belül elhagyják.

— **100.000 lírás alapítvány.** *Pace Loria* Mozes Milanoban 100,000 lírát bocsájtott rendelkezésére az ottani városi tanácsnak azon kikötéssel, hogy az összeg alapítókéjeül szolgáljon egy olyan egyletnek, mely »munkát szerez mindazoknak, kik dolgozni akarnak«. A városi tanács az alapítványt elfogadta.

— **Marxow Fleischl Ernő,** egyik legkiválóbb német fiziologus s a bécsi orvosegyetemnek egyik büszkesége, október hó 21-én hosszas szenvedés után elhunyt 45 éves korában. Rövid élete ép oly gazdag volt szenvedésekben, mint a tudományos világban kivívott eredményekben. Még akkor, mikor Rokitansky-nak prosectora volt, egy bonczolás alkalmával megsértette hüvelykujját, melynek első ízét kénytelen volt levágnia. Ezáltal azonban csak hosszabb időre szabadult meg a bajtól. A vágás forradásából kiinduló ideg mentén kezében és karjában idegen képződések (neuroma) támadtak, melyek, bár Billroth távolította el őket, mindig megújultak és újabb operatiokat tettek szükségessé. Fleischl fájdalmainak és a morfiumnak lett áldozatává, mely egész idegrendszerét tönkretette. Néha, ha előadásra kellett mennie, morfiomot fecskendezett bőre alá, melynek hatása kis időre elaltatta fájdalmait, de aztán kimerülten dőlt székére. Az új találmányu kókaintól várta egészsége jobbrafordulását, de ebben is csalódott, valamint egy darab állatideg beoltása sem hozta meg a várt gyógyulást. Eme kétségbeejtő egészségi viszonyok daczára a nagytehetségű tudós nagy jelentőségű tudományos munkákat fejezett be. Kezdetben az anatomia volt kedvencz tárgya, később azonban a fiziológia felé fordult. Segédje volt Brükkesnek, aztán egyetemi magántanárrá s a 70-es évek felé rendkívüli tanárrá lett a fiziologiából. Művei jórészt a histológiai és kísérleti villamosság terén mozognak. Halála mindenfelé nagy részvétet kelt. A bécsi egyetemen dr. Exner Zsigmond tanár előadás alkalmával emlékezett meg az elhunyt tudósról s a többek között így szolt: »Marxow Fleischl tanárban nemcsak egyik legkedvesebb kartársunkat veszítjük el, hanem a tudomány egy emberét, aki az idegfiziológia és vegy-fiziológia, valamint a fiziológiai optika terén jelentékeny érdemeket szerzett, legutulsó, a percussio elméletéről és a vérfelszívásról szóló műve egymaga mindenkorra megőrzi emlékét. 18 éve, hogy Fleischl tanár tagja lett az intézetnek, stb.« Exner tanár, ki az

elhunyt tudósban egyik barátját veszítette el, a méltatásközben annyira elérzékenyült, hogy leomló könyei miatt kénytelen volt beszédét félbeszakítani. Mikor aztán a megemlékezést folytatta, Fleischl mint embert és mint barátot is méltatta. — Temetésén dr. Gündeman főrabbi tartotta a gyászbeszédet. Az elhunyt tanár főgymnázista korában dr. Jellineknek tanítványa volt, de az érettségi előtt olyan keveset tudott a zsidó vallástánból, hogy Jellinek meg akarta buktatni. Végre mégis megkönyörült Fleischlnak azon becsületszóra tett ígérete folytán, hogy a »Sma Jiszróel« meg fogja tanulni. És Fleischl — bár egyetemi tanárrá lett — mindvégig emlékezett a »Sma Jiszróel«-ra. »Neuzeit.«

— **Hirsch báró Argentiniái gyarmatosítása** a saját nyilatkozata szerint a következő módszer szerint történnék. Minden Argentiniába vándorolt család 150 acre földet és egy évre való önfentartási segélyt kap; a második évben a család önmaga, kell, hogy fentartásáról gondoskodjék s a harmadik évben már némi bérletet is kell fizetnie. Az emigránsok ezután könnyű szerrel megszerezhetik az ingatlan tulajdonjogát. Hogy a földdel való üzérkedés lábra ne kaphasson, minden eladás a kitelepítő társaság jóváhagyásától van függővé téve.

— **A »Voschod«** az orosz zsidóknak egyetlen orosz nyelvű megjelenő felekezeti lapja, mely, mint annak idején írtuk, 6 hónapós silencztumot kapott, múlt hó 4-én újra megkezdte pályafutását.

— **A zsidó kérdés Oroszországban.** A »St. Petersburskija Vjedomostia« az egyetlen tekintélyesebb orosz ujság, mely elfogulatlanul és igazságosan tárgyalja a zsidókérdést, és a »czéczósajtónak élén a »Novoje Wremja«-val a körmére szokott koppintgatni. A szókimondó ujság, melyet Oroszországnak egyik legkiválóbb zszurnalisztája szerkeszt, »Hazugság és igazság« czímmel most is megindított egy vezércikk-sorozatát, melynek első közleménye a nemzetgazdasági viszonyok alapos ismereteire támaszkodva, védi az üldözöttek igazát. Arról van benne szó, hogy minő viszonyban áll a 16 zsidó településre jogositott kormányzóság a többi, zsidók elől elzárt kormányzósághoz. Számszerűleg kimutatja a cikk, hogy azon 15 tartományban, melynek kiaknázásáról az az antisemita sajtó olyan rémmeséket tud beszélni, a parasztság helyzete *sakkal jobb*, mint a többi 26 tartományban. Az indokolás alapjául a paraszt agrárbank operatioi szolgálnak melyek a 16 zsidó elől el nem zárt kormányzóságra vonatkozólag sokkal különb eredményeket konstataálnak, mint minőt a többi 26 tud felmutatni.

— **Tűzkárosultak.** Felső-Moldvaországnak egy kisebb városában, Hertzában, melyet csaknem kizárólag zsidók laktak, Kol-Nidre estején oly óriási tűz pusztított, hogy 1375 lélek maradt földél és betevő falat nélkül. Mivel a tűz kiütésekor a zsidók mind a templomban imádkoztak és a házaik különben is rosszul voltak

építve, a szó szoros értelmében semmit sem lehetett megmenteni. A szükségét borzasztónak festik és sürgős segílyt kérnek.

— **Orosz világ.** Az Éjszakamerikai Egyesült Államoknak egyik állami kivándorlási biztosa, Mr. K a m s t e r Walter az Oroszországban tett tapasztalatairól következőképpen nyilatkozott egy newyorki újságíró előtt: »Ha a tények ismertekké válnak, meg fogják lepni a világot. Az eddig közzétett jelentések az Oroszországban létező nyomornak alig felét leplezték le. Az üldözések nem csak a zsidókra szorítkoznak. A zsidókról csak többet hall az emb. r, mert nagyobb számmal vannak. Tulajdonképpen Oroszországban vallási háborút folytatnak mindazok ellen, kik nem tartoznak az államvallás hívei közé. Odessa közelében katolikus és lutheránus németekből álló telepítések vannak, melyek 100 évnél régiebbek. E telepítvényesek most bármely áron tudni igyekeznek tulajdonaikon, hogy elhagyhassák lakókelyüket. Egyenesen ellenük intézkedő ukázt ugyan nem adtak ki. de azért mindenféle üldözésnek voltak ők is kitéve, de megértik az intést, mielőtt dolguk rosszabbra fordulna.

— **Lichtenstein hg. becsületbeli ügye — Schneider miatt.** Egy bécsi lap a »Wiener Tagblatt« a hirhedt Schneidernak szavazólap-hamisítása alkalmából többszörösen hangoztatta Lichtenstein herczeggel szemben, aki tartalékos tiszt, hogy a sechshausi sulyosan kompromittált képviselőhöz való viszonya nem igen fér össze a »tishti becsülettel«. Lichtenstein addig nem törődött e megjegyzésekkel, míg a katonalisztek nem figyelmeztették, hogy az eféle megjegyzéseket nem fogadhatja szó nélkül. A herczeg erre felkért két képviselőt, hogy hívják ki a nevezett lap szerkesztőjét, a képviselők azonban kijelentették, hogy a megbízásnak eleget nem tehetnek, ha Lichtenstein hg, Schneiderrel tovább is főn szándékozik tartani az érintkezést. Eme kijelentéseket avval is megokolták, hogy bár tiszt létükre szivesen állnának a herczeg rendelkezésére, de mint képviselők nem cselekedhetnek a képviselőháznak azon csaknem egyhangulag hozott határozata ellenére, mely a mechanikus Schneider eljárása fölött rosszálásának adott kifejezést. A herczeg erre két más, a képviselőházon kívül álló férfit szólított fel segédül, de Schneider miatt ezek is visszautasították a megbízást. A herczeg végre talált két vállalkozó segédet, akiktől azonban Szepsnek, a lap szerkesztőjének segédei, mert a vonatkozó közleménynek megjelenése óta 13 nap mult el, megtagadták az elégtételadást. Mondják, hogy az eset miatt a térparancsnokság is maga elé idéztette Lichtenstein herczeget s kijelentette előtte, hogy a Wiener Tagblatt támadásai miatt meg kell az elégteltet szereznie. A Lichtenstein által felkért segédek egyike, Klucky lengyel képviselő volt, aki az ügyet párthiveivel is megbeszélte s azok részéről azt a biztatást nyerte, hogy ebbe az ügybe bele ne avatkozzék

— **Meggyalázott Kolnidre.** Velenczének egyik, a régi ghettóban levő zsinagógájába a Kol-Nidre estéjén lármával és énekkel berontott öt fiatal ember és neki esett a kántornak. Midőn a templomszolgá rendre utasította őket, előszedték elrejtett vasbotjaikat s egyes ajtatoskodókat ütlegelni kezdrék, majd még leszakgatták a frigyláda takaróját, és bemocskolták a szentírást. A templomgyalázók és az ajtatoskodásukban megzavartak közt erre dulakodás támadt, mely utóbb verekedéssé fajult. A fiatal emberek azonban kénytelenek voltak engedni a tulerőnek s futóra vették a dolgot. De nagy zavarukban eltévesztették a kijárást, s a szomszédos imaterembe jutottak. Ennek ajtaját magukra zárták ugyan, de az istentiszteletben megzavartak rájuk törtek és agyafőbe verték őket, miglen a szomszéd Cascarogio negyed karabélyosai helyre állították a rendet. Az öt fiatal ember ellen, kik a város legjobb családjaiból valók, szigorú vizsgálatot indítottak, kettőt közülük már el is csuktak.

Fogorvos BARNA Budapest, IV. kerület
váci-utcza 24. szám. Rendel 9—5 óráig.

Ifjabb Nagel Ottó könyvkereskedésében Budapest, (Museum körút a Nemzeti színházban) megjelent és kapható:

Képeskönyvek 2—3 éves gyermekeknek.

Képes versek a kicsikék számára. Elpusztíthatlan színes képekkel. Ára 1 frt 60 kr. — **Kicsinyek világa.** Nagy, elpusztíthatlan képeskönyv színes képekkel a szemléleti oktatásra. Ára 2 frt 60 kr. — **Verses állatképek.** Magyar remekírók műveiből az ifjuságnak átalakítva, összegyűjtötte Kalocsai R. Színes képek. Ára 80 kr. — **Oklató képek** kisdetek számára, ára csinosan kötve 2 frt 60 kr.

4—6 éves gyermekeknek.

Pósa Lajos. Arany napok. Ujdonság. Gyermeke-versek színes képekkel. Kötve 1 frt 80 kr. — **Pósa Lajos, Tündér órák.** Ujdonság. Verses mesék színes képekkel. Kötve 1 frt 80 kr. — **Gyermekek mulatsága,** képes könyv, csinos színes képekkel és olvasmányokkal. Irta Szabó Antal. Ára 1 frt 20 kr. — **Gyermekekerti csokor.** Dalok, szavalmányok és társasjátékok kis gyermekek számára. Ára kemény kötésben 70 kr. — **Kedvenc-könyvem,** mesék és versecskék kis gyermekek számára, írta Faylné Hentaller Mariska. Szép színezett képekkel és fametszetekkel. Ára elegáns kiállításban 1 frt 60 kr. — **Erdőssy.** Gyermeke-mesék színes képekkel. Csinos kötés 60 kr. **Walter Regénykunyhó.** rövid mesék és elbeszélések kis fiúk és leányok számára. Színeskép és fametszetekkel csinos kötés. 1 frt 20 kr. — **Kis pajtások könyvesháza,** hazafias versecskék és olvasmányok, írta Bolygó (Erdélyi) bácsi. Ára füzve 30 kr. — **Robinson Crusoe.** Az ifjuság számára, írta Sándor M. Színes képekkel. Ára 1 frt 40 kr. — **Hazai átlatok és azok használata.** Ára 2 frt 20 kr. Egy-egy rész 1 frt 20 kr. — **Pósa Lajos, Arany napok, Tündér órák.** Ujdonság. Gyermeke-versek és verses mesék színes képekkel. Kötve 3 frt 20 kr.

Univ. Med. Dr. **RENNER**
vizgyógyintézete

Budapest, VII., Valero-utca 4. sz.

Az intézet, (mely az 1872-iki év óta) fennáll, a Hidrotherapia minden modern eszközeivel van ellátva. Ugyanott a természetszerű kezelés mellett sikerrel gyógyíthatók:

1. **A különféle hátgerincez és ideg-bajok, Hysteria, Hypochondria, Melancholia, álmatlanság, fejfájás stb.**

2. Szédülés, vértorlódás, vérszegénység, hószám-zavarok, **nemi bajok és általános gyengeségek**, midőn ezek minden egyéb szer hatásával daczolnak.

3. Gyomorbélhurut, székrekedés, a belek renyhesége, puffadtsága, hasbeli pangása stb.

4. Rheumás bajok.

Télen igen ezélszerű berendezés.

Árak mérsékeltek. Prospectus kívánatra.

Benlakók és bejárók felvételnek.

TELEFON 1049. 24-5

EGYESÜLT KEZTYÜGYÁR
FEHÉR és HENDL

Budapest, **Andrássy-ut 30. szám.**

10-8

Fiók üzletek:

Andrássy-ut 11. és 37. sz.
Koronaherceg utca 5. szám.

Ajánlják dúsan felszerelt raktárukat és a legjobb minőségű acél és rugantyu sérvkötőket, továbbá hassérvkötők rugantyu-harisnya, irigateur, suspensor szarvasbőr párna, nadrág és takarókban. Sérvkötők acél rugóval 2 frttól 6 frtig. — Nagy raktár a legfinomabb francia és amerikai különlegességekben úgy mint rugantyu és halhólyagban 2 frt, 4 frt és 6 frt tucatonként.

Megrendelések a legpontosabban eszközöltetnek

BUTOR

részletfizetésekre

Ehrentreu és Fuchs testvéreknél kapható

Andrássy-ut 41. sz.

5-5

Minden
VÉGELADÁST

felülmul olcsóságban

saját gyártmányunk.

Árjegyzéke:

1 drb	creton paplan.	—	—	—	—	1.70
1 »	vörös nouge paplan	—	—	—	—	2.—
1 »	satin cachemir paplan	—	—	—	—	3.40
1 »	atlasz cachemir paplan	—	—	—	—	4.50
1 »	atlasz paplan	—	—	—	—	8.50
1 »	tengerifü matracz	—	—	—	—	3.50
1 »	tengerifü matracz 3 részben	—	—	—	—	4.50
1 »	lőszőr matracz	—	—	—	—	10.—
1 »	lőszőr matracz 3 részben	—	—	—	—	14.—
1 »	ruganyos ágybetét	—	—	—	—	10.—
1 »	ruganyos matracz	—	—	—	—	14.—
1 »	szalmazsák	—	—	—	—	2.—
1 »	ablak tunisz-függöny	—	—	—	—	2.80
1 »	asztal, 2 ágyterítő ripsz	—	—	—	—	3.60
1 »	asztal- 2 ágyterítő bouret	—	—	—	—	7,—
1 »	asztal- 2 » » prima	—	—	—	—	9.50

Szőnyegek dúsz választékban, méterje 24 krtól feljebb

GICHNER SIMON ÉS FIA

paplan és matracz-gyárosok

Budapesten, VII, Erzsébet-körut 22. sz.

Kereskedők előnyben részesülnek.

Burián Mór

jőnevű, immár megnagyobbított

könyvnyomdáját

november hó 1-én

Bálvány-utca 2. sz. házba

(Mocsonyi-féle ház) **tette át.**

Kohn Arnold

gazdag sarkóraktárát
(Váczi körut 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sarkóállitás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a czég jó hírneve.

— Szombaton és ünneppapokon zárva. —